

Ханты ясаң

Основана
1 ноября 1957 года

07.08.2025
№15 (3675)

Мўвтел шуши мирәт ёмәңхәтл пида!

5 >>

Тром-Аган кәрт пўңәлн ветмит пўш «ЧУМовой ёмәңхәтл» вәс. М. Швейд китум хур

«Арктика.
Ёңк нюхләс»
вәйтәнтупсы вәс

>> 3

Ханты ими Мария
Туркина Мегион вош
вудаң нем холумтәс

>> 8

Пос тайты хәннәхә
верум айкел

>> 13

Сәх хўл йиңка есәлсәт

«Арктика. Ёңк нюхдәс» айлат ёх вән мирхот пурайн 400 арат сәх хўл Лаңала есәлсы.

«Сәх, енма!» немпи мўв-авәт лавәлды вер әнтә тәп и пўш ләщәтты вер. «Вўрты киникая» хәншум хўл кашәң ол йиңка есәлды. Форум мирхот нйл хәтл мәр иса Лаңала, Аса па юханәта 300 шурәс сәх ай хўл есәлды.

Тәм вер Югра правительствә ёх мўв илпи

тащәт вўты тәхет хуятәт пида ийха, и нумәсн ләщәтләт.

«Сохранение сибирского осетра» верн хәт тәл мәр Аса па Лаңала 19 миллион араткем сәх ай хўл есәлса.

Мўң тәп ийха катләсман мўвев лавәлды па нух алумты вер тәса ләщәтты веритлўв.

Югра мўвн ай кәртәта тәл кәши мосты утәт иса тәсыт. Муй 2025-мит олн тәты вўтыщылсәт, щит иса мосты артән щив тәсы.

Тәл кәши мосты утәт тәсыт

Ас, Лаңал па щив питты ай юханәт па пусләт хўват Нуви сәңхум, Сўмәтвош, Кондинской, Нижневартовской, Манстәр, Ханты-Мансийской районәта, хута 58 шурәс мултас хәннехә вәл, 11,2 шурәс тонна арат нефтепродуктәт па 16 шурәс тонна арат лав тәсы.

Тәм вер «Увәс завоз»

федеральной поступсы щирн ләщәтлы. Округев эвәлт районәта щит ләтты пәта вух есәлса па ол сухантты вәнты тәты әшел пәта ищи вух юхлы сухуптәды.

Кашәң ол Югра мўв правительства ёх щив вантман тәйләл па мосты арат вух районәта есәлләт.

Округ кәща хәев Сўмәтвоша яңхәс

Тәм ванән округ кәща хә Руслан Кухарук Сўмәтвош района яңхәс. Сўмәтвошн лўв Руслан Александров район кәща пида вош хўват яңхәс па вантәс, муй тәм ол щәта омәсты олңитсы.

Тухләң хопәт датты тәхи йилпа ләщәтлы. Щи тәхи йилпатты оләңән тәнял путәртсы, хән округ кәща хәев Сўмәтвош районән вәс. Щивер пәта округев эвәлт мосты арат вух есәлсы. Ай тәхет потты тыләщ 1-мит хәтл вәнты латты тәхийн, мәта ут 1864 метра вәл, сәй па цемент эвәлт немасыярўвтумутпунды. Па ол па асфальтобетонной утн элды лаңкды. Әхәт Сўмәтвоша вәншәктухләң хопәт омәсты щир тәйты питләт.

Сўмәтвошн Руслан Проводников немпи әращты тәхи омәсды. Тәм вошн 2500 хуят әращты вер тәләт. Йилпа осум әращты хота ипўляң, щос мәр 40 хуят яңхты питл. Щи хот омәсты пәта округ эвәлт вух ищи есәлсы.

Щәта борьба па бокс әращты верңән пәта хот йит, еңхәсыйлды хот йит, хошмәлдытты па лүхитыйлды хот йит, тохтур хот йит верлы. Тәм ол ван хәтлуп тыләщн щив әращты тәхи етшуптәды.

Канализация тәхи сыстамтты пәта йилуп щўңкәт вердыйт. И атлхәтл мәр щив тәхи 2000 кубометра йиңк сыстамтты питл, сыры щит 1500 кубометра вәс. Тәм вер ол сухантты вәнты ләщәтты мосл, щив пәта аршәк рәпитты хуят щив вохты.

Сўмәтвошн 700 январем пәта йилуп әшкола хот омәсды. Иса 45% арат вер етшуптәсы. Щит эвәлт хот хошмәлды па йиңк шошумты щўңкәт верты иса етшуптәсыт, ишни

Р.Н. Кухарук Сўмәтвошн яңхмәлн

лысәт – 80% щирн версыт, хот питрәт элды хошум щўңкәтн – 60% щирн версыт. Мосл лупты, хуты тәм пўш лыпәт хойты тыләщ оләңмит хәтл вәнты әшкола худна верты әнт етшуптәды.

Молодёжной вош хулуйн парк тәхи верды. Ешавәл Сўмәтвош вош хулуйн йилуп рўтыщәты тәхи тывл. Хута вошәң мир арсыр щирн рўтыщә-

ты щир тәйты питләт. Щивер «формирование комфортной городской среды» федеральной вер унтасн тывәс. Па тәм ол ай тәхет потты тыләщ сухантты вәнты тәм рўтыщәты тәхи етшуптәты мосл. Ищиты тәта арсыр йохәт омәсдыйт.

@kuharuk_ruslan тәхи эвәлт вўюм айкеләт хәнты ясәңа тулмәштәс:
Надежда Вах

Тата мосванан вэщ тылҕащ 27-мит хәтл вўш эвәлт па 31-мит хәтл вәнты Югра мўв хон вошевн «Добрино» немуп гражданской общества тәхийн 500 айдат учёной хәннехуятат ийха вулаң мирхота юхтылсәт. Лыв араттелн Россия хон пеләк 64-кем тәхи па 16-кем сыр-сыр па хон пелкәт эвәлт па вәсәт: Австрия, Бельгия, Испания, Италия, Республика Кипр, Молдова, Нидерланды, Польша, Сербия, Словакия, Хорватия па Беларусь. Ийха верум вәйтантупсәл «Арктика. Ёңк нюхләс» немн юкантсәл.

«Арктика. Ёңк нюхләс» вәйтантупсы вәс

Тәм вәйтантупсыя әктәшум айдат учёной хуятата Россия мўев президент хә В. Путин йм вўща ясәт китәс. Лўв ясәңдал вәйтантупсы пўншум пурайн С. Новиков, мәта хә арсыр оса верәт Россия кәщаев хуца ләщәтәл, мир елпийн путәртәс. Лўв ясәңдал эвәлт уша йис, арсыр проектәт, мәта утәт айдат хәйт-неңәт тәм йисн верләт, шеңк Россия мўва мосләт. Айдат учёной хәннехуятат тәм йисн нәмәсләт, муй ширн Арктика мўвәт-ийңкәт еллы лавәлты, муй хурасуп йилуп поступсәт ел вўты рәхл, ләлн тәм тәхи ташәңа этнография па культура ширәтн ищиты хәшәс.

Ши верәт тумпийн Россия Президент лупәс, еллы вәлты-холты ширәтн «Арктика. Ёңк нюхләс» вәйтантупсы мәнты пураитн арсыр йилуп поступсәт оләңән нумсәт верты рәхл, муй ширн па хуцы еллы сыр-сыр увәс мўв йирәт шавиты, муй хурасуп экспедицияйт, әл хуятат рўтышәты тәхет ймсыева ләщәтты рәхл.

Ши киньша Россия мўев луваттйин, ин Ёмвошевн пўншум «Арктика. Ёңк нюхләс» вәйтантупсыйн айдат учёной хәннехуятат ймсыева ушасәша верләт, хуцыса увәс мўвәтпида рәпитты. Вантэ, Арктика мўв пәта арсыр инвестиционной проектәт ләщәтлйит, ёңк ай равәта шўкаттыя вән па әрәң тўтәң хопәт па мўв илпи

вуйт тывелт-тухелт талты тўтәң хопәт иса тәм йисн верлйит. Шимәщ арсыр вер пәта щорәс хўват-тйин йиңк хўват йәхтыя әшәт тўңширәңа йилпа пўншлйит. Рәхл лупты, тәмхәтл Арктика увәс мўв йирәт унтасн Россия хон пеләк мўев мөт ташәңа йиты щир тәйл.

Тәмәщ мўвтел мирәт вәйтантупсыя ийха әктәшум хәннехуятат йм ар проект лыв кўтәлн вўсәт, ләлн Россия увәс мўв йирәт тўңширәңа еллы ат версийт.

Ши пәта айдат учёной хәйт-неңәт «Арктика хуца сыр-сыр верәт верты иса рәхл» поступсы ләщәтсәт па лыв кўтәлн путәртсәт, муй ширн тәм увәс мўвәт хуца арсыр мосты рәпатәйт еллы верты лыв нәмәсләт.

С. Новиков ясәт ширн, Россия хон пелка тәмхәтл шеңк мосл ши вер, ләлн айдат хәннехуятат увәс мўвәта рәпитты ат юхәтсәт. «Тәмхәтл хәйт-неңәт, мәта хуятат 35-кем тәла йисәт па увәс мўвәта муй ищи хурасуп тәхета рәпитты юхәтләт, оләң тылшәт вўшәт эвәлт йм аршәк тылшәс вухн сухуптәлйит. Тата арсыр рәпатәйт ләщәтты хәннехуятат эвәлт әйкел версы. Увәс мўва юхәтты айдат ех социальной па служебной найм ширәтн вәлты хотәтн мәлйит. Итәх хоттел хуятата государства эвәлт сыр-сыр вухәң нөтупсәт хот ләт-

ты пәта верлйит, арсыр нөтупсы ширн ипотека па ләщәтты тәм йисн веритла», – щиты тата Россия общественной проектәт управления тәхи кәща хә С. Новиков айдат еха щимәщ әйкеләт ләщәтәс.

Уральской федеральной округхуца президент хә эвәлт вәлты кәща А. Жога ищиты нөхмәс, тәм йисн Арктика вән кәща-ита шеңк мосты питәс.

» Вантэ, тата арсыр мўв илпи ташәт нух холум-лйит, сыр-сыр тывелт-тухелт йәхтыя кев муй йиңк әшәт верлйит. Россия хон пеләк йис пура вўшәт эвәлт увәс мўвәт унтасн ташәңа па йма вәлты веритәс. Тәм хәтләтн мўң еллы ищиты ши ләңхәлўв, ләлн Арктика унтасн йма ат вәсўв, научной па промышленной рәпатәйт тўңширәңа па вешката ат ләщәтсўв, – айдат хәннехуятата А. Жога путәртәс.

Щәлдта ийха юхтум айдат учёной хәннехәйт елпийн округев кәща хә Р. Кухарук еллы лупәс:

» Югра – щит мет тынәң па мет мосты мўв. Ши унтасн тәмхәтл мўң Россия хон пеләк мўев мосты арат мўв илпи вуй па сыр-сыр экономика верәт йма тәйл. Щит пәта вух лўңәтты тәхев тәса рәпитл. Президент хә кәт район Югра мўев эвәлт Арктика мўв щира еллы лўңәттыя питәс, ши унтасн хәннехуятат ши тә-

хетн мет йма па ташәңа тәмхәтл вәлты питләт. Арктика увәс мўв унтасн мўң па еллы ймашәк вәлты-холты верлўв ләщәтлўв.

Тәм вәйтантупсыйн вәлум хәннехуятат арсыр йилуп поступсәт версәт, мәта утәт наука ширәтн ләщәтсәт. Щиты учёной ех нәмәсләт, муй ширн увәс мўв сыстама верты па щәта вәлты вой-хўл лавәлты. Йм ар хәннехә тата путәртәс, муй ширн культура, рўтышәты, наука, технология, сыр-сыр мәшәт па хәннехә вәндтәты верәт увәс мўвәтн тўңширәңа ләщәтты тәмхәтл веритлйит.

Тәп щит пәта шуши мирәт вәлты-холты хурасәт йма вәйтты мосл. Тәм мирхот Россия хон пеләк правительства тәхи кәща хә – федеральной Дальневосточной округн Россия мўев президент хә полномочной хуят Ю. Трутнев па Россия мўв иностранной верәт тәты министр хәев С. Лавров ийха лупсәңән, шеңк мосты вәйтантупсы Ёмвошн вәс. Тәм юхи хәшум 2025-мит ол вўш эвәлт «Арктика. Ёңк нюхләс» вән мирхотат айдат учёной ех кўтн иса еллы вәлты-холты ширн верты питлйит.

Югра мўев кәща хә әйкеләт хәнты ясәңа тулмащәтс: **Владимир Енов**

Увас мир айлат ёх вэлупсэл, вэньлыты вэнлтэлыт

Югра мўвн айлат ёх пата «Школа общественной дипломатии» вер пўншы. Щи олаңан Ёмвош округ молодежной политика департамент па «Школа общественной дипломатии КМН России» тәхеңан ёх айкеләт тәсәт.

Сәрханл па Ёмвошн Россия мўвев эвәлт юхтум 30-кем айлат хуят әктәшийлсәт, ләлн оса верәт тәты дипломатия щира вәндтыйлды.

Ләлн дыв Россия мўв па мўвтел кәща хуятәт пида шуши мирәт правайт па вәлупсы вэньлыты ат вәндсәт. Тәм вер Россия МИД МГИМО, шуши мирәт оса тәхет, Россия ФАДН па «Норникель» тәхи ёх нәтупсы унтасн ләщәтсы.

«Шуши мирәт. Общест-

венной дипломатия ашкола» вер әхтыйн вәлты кәща хә Алексей Цыкарев лупас:

» Югра мўв кәща хуятәт пәмашипа ясаң луплум, хуты мўң тәм мўвн әктәщсүв па ашколаев тәта мәнты пйтл. Дыв мўңева вәндтәләт, хутыса Югра мўвн шуши мирәт правайт вэньлыты верәт тәлдыйт.

Лапәт хәтл мәр айлат хуятәт вәндтыйлды пйтләт, шуши мирәт оса тәхет ух

хуятәт па округ кәща ёх пида вәйтантийлдәт.

» Мўң вәндтәлүв, хутыса округевн кәща ёх шуши мир хуятәт пида рәпитләт. Ищиты дыв округ вулаң хуятәт, оса тәхет верәт тәты ёх па правительства кәща хуятәт пида вәйтантийлдәт, пүтәртләт, мосты верәт олаңан уша верләт па хутыса щитәт тўңщирәңа тәты вәндтыйлдәт, – лупас Сергей Пишуков, молодежной политика, гражданской инициативайт

па внешней связят департаментан национальной политика верәт әхтыйн рәпитты хә.

Тәм вер щирн Югра увас мирәт Россия па мўвәт ёх пида и нумәсн, и верн рәпитты пйтләт, ләлн дыв ясәл, дыв тўр сыел хўвн сащман ат вәс.

Кимит хәтл айлат ёх Сәрханл вошн «Барсова гора» немпи тәхия яңхсәт. Щәты дыв увас мирәт пурмәсәт вәнтсәт па Сәрханл районән шуши мирәт пида рәпитты хә Олег Стипанюк пида вәйтантийлсәт. Лўв пүтәртәс, хутыса Сәрханл районән дыв увас мир ёх правайт вэньлыты щирн рәпитләт, муйсәр мосты верәт ийха ләщәтләт.

Хәнты ясаңа тулмаштәс:
Надежда Ильина

V-мит «ЧУМовой ёмЌхЌтл» сукнЌс

ВЌйт дор тылЌщ 1-3-мит хЌтлЌтн СЌрханл район Тром-Аган кЌрт пЃЃЌлн вЌнтЌн хуцЌ ветмит пЃш «ЧУМовой фестиваль» лЌщЌтман вЌс. Щит «ХЌтлде» немпи оса тЌхи кЌщЌ не Майя Швейд лЌщЌтл. Щи вер пЌта вухн лЃвела СЌрханл район культура верЌт тЌты комитет Ёх неЌсЌт.

Тыв округев арсыр тЌхет па Россия па мЃвЌт эвЌлт мир мойЃа юхтыйлсЌт. Мет сыры мойЃ Ёх лЌпЌтсийт. ЩЌлта лыв пЌтелЌ нюки хотЌтн вЌлты-холты щира тЌхет лЌщЌтсийт.

ТЌм вЌн ёмЌхЌтл пЃн-шум пурЌйн округ шуши мир вЌлупсы лЌвЌлты уполномоченной не Людмила Алфёрова вЃщЌ верЌс. ЛЃв вЌн пЌмЌщипа ясЌЃ лупЌс щи фестиваль лЌщЌтты Ёха па еллы ястЌс, лЌлн тЌм вер еллы ищиты щи яма ат мЌнЌс па кашЌЃ пЃш тыв аршЌк мойЃ мир ат юхтыйлсЌт.

КашЌЃ алЌЃ сахЌт мойЃ Ёх ЁрЌЃа-щомЌЃа йиты щира немасыя зЌр-рядка версЌт. ЩЌлта арсыр хЌрЌт рЌпитты олЃитсийт. ВерЌнтты Ёх мойЃ хуятЌт шуши мир арсыр верЌта вЌнлтЌсЌт. ТЌта ванлтупсЌт, тынесты хЌрЌт па УвЌс мир кЌсупсЌт лЌщЌтман вЌсЌт. Округ творчества хотн рЌпитты не Таисия Василькова «Лаборатория игры и игрушки» хЌрн вЌн па ай Ёх шуши мир юнтупсЌтн, щит «Юх шЌп», «МЌЃхЌл», «УщмарЌЃ вухсар» па па юнтупсЌтн юнтты вЌнлтЌс. МЃвтЌл шуши мир хЌтлЌ Т. Василькова «ХЌтлде» тЌхи Ёха шуши мир вЌлупсы олЌЃЌн киникайт мойлЌс. Ариты-якты Ёх мойЃ хуятЌт ариты, якты па етнхот алты вЌнлтЌсЌт, щи тЃмпи етнхот ванлтупсы лЌщЌтсЌт. Щи Ёх кЃтн «Ёмвош Ёх» ариты тЌхи неЃЌт ищи

вЌсЌт. ВЌна пЌлка ювум шуши мир оса тЌхи кЌщЌ хЌ Александр Константинов ищи рЃщ арЌт арийс. Етн пурЌйн мойЃ Ёх хЌнты арЌт хЌлЌнтман яксЌт.

ЩИ тухалпи хЌнты, вухЌл па юрн мир лЌтутЌт кавЌртты кЌсупсы лЌщЌтман вЌс, мойЃ Ёха мет еплЌЃ лЌтутЌт пири-ты мосЌс. Щи кЃтн пЃт кавЌртты хуятЌт шуши мир лЌтутЌт верты вЌнлтЌсЌт.

ТЌм тЌхи вЌнт хуцЌ па мЌлЌЃ хонЌЃЌн вЌл, щирн мойЃа юхтум имет арсыр воньшумутЌт ЌкЌтсЌт, икет хЃл нйшсЌт па ай хопЌтн йЃхсЌт. Мосл лупты, тЌм хЌтлЌтн тЌта XX-мит СЌрханл район «Ай хоп хЌтл» кЌсупсы лЌщЌтман вЌс, щирн кЌсты Ёх юхтыйлсЌт.

Юхи хЌщум олЌтн тЌм рЃтыщЌты хЌрн немасыя ЌмЌщ вер лЌщЌтты питсы – тЌм тЌхи эвЌлт арсыр кЌртЌта, вошЌта, мЃвЌта йм ясЃЌт пилЌ откриткайт китты питсийт. Юхлы ищимЌщ откриткайт китсийт. ТЌм олн арсыр мЃвЌт эвЌлт 11 откритка юхтЌс. ЕшавЌл «ВКонтакте» социальной сеть хуцЌ вЌлты «Этнокультурный центр «ХЌтлде» сообщество хуцЌ ушЌ йил, муйсЌр мЃвЌт эвЌлт хурамЌЃ откриткайт юхЌтсЌт па муй щЌта хЌншман вЌл.

ТЌм хЌлум хЌтл мЌр немасыя артЌлЌты Ёх ушЌ версЌт, хуйтат мойЃ Ёх эвЌлт мет тЌса па йма вЌнлтЌты хЌрЌт лЌщЌтсЌт. Юхи хЌщум артЌн ушЌ

М.А. Швейд «Ёмвош Ёх» ариты неЃЌт пилЌ

Тынесты хЌрЌт рЌпитсЌт

йис, хуты щит «Ёмвош Ёх» ариты тЌхи неЃЌт, лыв олЌЃмит тЌхия питсЌт. Юхи хЌщум артЌн мойЃ Ёх ищи ариты-якты етнхот ванлтЌсЌт.

И мойЃ рЃщ хЌ Андрей Гаврилов щиты фестиваль олЌЃЌн хЌншЌс:

» ТЌм ёмЌхЌтл хЌлум хЌтл, Тром-Аган мЃв век-кёши нЌмты питлум. МуйсЌр сЌмЌЃ хЌннехуятЌт тыв юхтыйлсЌт – лыв тЌм йисн опрЌщлЌлн хЌюм ташЌт еллы айлат Ёха па нявремЌта тЌлЌт. Щит вантты па хЌлЌнтты мосл! МуйсЌр хурамЌЃ мЃва ма мойЃа юхЌтсум. ТЌта вЌнши юхЌт, хЃлЌЃ мЌлЃЌт! Ма хЌнты, вухЌл па юрн

мир йис вЌлупсы олЌЃЌн ушЌ версум.

ВЌн пЌмЌщипа Майя Швейда луплум. Ма па йм вЌлум луплум, тЌп еллы па пЃш тыв юхЌтты лЌЃхЌлум.

Майя Александровна, мЃЃ ищи «ХЌнты ясЌЃ» газетаев мухты нЌЃена йм вЃщЌ ясЌЃ китлЃв. Еллы «ЧУМовой фестиваль» ищиты щи ЌмщЌ лЌщЌтЌ! МойЃ мир тЌм хурамЌЃ тЌхи, шуши мир йис вЌлупсы олЌЃЌн ушЌ ат верлЌт!

Майя Швейд
айкел щирн путЌр хЌншЌс:
Людмила Шульгина

Верантты хэ пида вэйтантайлдсум

Имудтыйн Лорвош район Муши вошн «Обская ярмарка» немуп тынесты-лэтэсты хэрн рэпатаём ширн вэсум па Щаня юхан мўв эвэлт ши ёмәңхәтла юхтум верантты хәннәхә пида вэйтантайлдсум па лўв пидәла путремәсмән.

Е.К. Куртямов тынесты хәра Муши воша Вўтвош кәртәл эвэлт юхтәс

Емельян Кириллович, нәң вәлты-холты ширдән олаңан мәтты айкел тўва?

► Ма, Емельян Кириллович Куртямов, Щаня юхан мўв эвэлт вәлты хә. Тәм нуви тәрум илпия ай кәр тыләш 11-мит хәтәлн 1958-мит олн ар нявремәң хоттел ёх тайты хотн юхәтсум. Хута па мәта тәхийн сема питсум, немудты лупты ән веритлүм. Вантә, катра мўң нәрум мўвәтн, вәнтәтн муй Асэв хуца хўл велпәсләты пураитн сема питтыя веритсўв. Ямсыева вәйтлөм ши верәт, мўң иса Вўтвош кәртәвн Щаня юхан мўвн хулыева вәсўв па енўмсўв.

Мўң әңкев-әцев хуца араттелн йртәң няврем вәс: хәлүм пух па хәт эвие. Ма, вантә, лыв кўтәлн мет вән вәсум. Ащөм вой-хўл велпәсләты хәя вәлты-холты хўватн вәс. Щит пәта хән хўл велпәсләты вердалд сукнуптәлдә, вәнт вой велпәса Нюхәс юханэв нухды пәда мәнд. Вантә, ши вәнт пеләкн катра даңки, нюхәс па сыр-сыр вой иса тәдыева рәтмәлдәс. Мўң велпәс ёхлўв ши тәхи эвэлт талтелн юхды ән юх-

тыйлсәт па ймкөм арат тынәң вәнт вой сух планәт ширн государстваева кашәң товия питты көмн мәсәт.

Муйсәр әшколайн нәң айтәлн вәнттейлсән па мәта кәртән щит вәс?

► Ма Овкәртәң нивәлдмит классәң әшкола-интернатн вәнттейлсум па вәсум. Ши киньша ши әшколайн нивәлдмит класс 1974-мит олн ма тәп етшуптәсум. Вәш тыләш олаң хәтл вўш эвәлт Муши вошн вәлүм совхос тәхийн вой-хўл велпәсләты хәннәхә ширн рәпитты мәнсум. Вантә, ма мет вән йи икия вәсум па әңкема-ащөма айшәк апшидам енмәлдты па мулды нөтупсы верты мосәс.

Ши пурайн государстваев эвәлт хўл велты ширн планәтн мийлясыюв. И ол мәр кашәң хәннәхә 12 тонна арат арсыр хўл мушатты веритәс. Мин па ийха ащөм пида хәлүм лўң тыләш мәрн әтл-хәтл велпәслүман йңхсумн. Тәп лорн әл холпәт вантлүмн, катлүм хўләт йох эвәлт верум лашкопа мәлўв па ши юпийн, етна пелка ноптәлты панәта мәнлўв, щәта атәлн иши велпәсләлўв. Кәт муй хәлүм шоскөм тәп рўтышәлўв па елды велпәсәң верлўва катләслўв.

Щәлдта тәп сўс пураитн совхос кәщайт лупсәт мўңева, хути мин ащөм пида ши хәлүмкөм лўң тылшәт мәр 24 мултас тонна арат хўл государствава мәсмән.

Вантә, шеңк сәмәңа па вешкәта ащөм пида китумтак рәпитсумн, ши йисәтн йм ар хўл мўң Асэвн па юханлўвн вәс. Әхәт мет олаң доньш мўвева питум вер юпийн ма ишиты ащөм пида Нюхәс юханэв хўватн вой велпәса йңхсум.

Емельян Кириллович, хән па нәң Муши вош совхос вўды ташәтн рәпитты питсән, алпа, ши тәхийн вўлэт лавәлты хәннәхә вәсән?

► Ши киньша 1974-мит олн вой-

хўл велпәсләты хәя совхос хуца тәп илөм ол мәр вәсум. Щәлдта па иши тәхөмн 1975-мит ол вўш эвәлт ма вўды ташәт лавәлты хәннәхә йисум. «Мужевской» немуп совхос вўды ташәтн араттелн ма 30 ол арат рәпитсум, вәншәка йөвөмн, пенсия рўтышәты ши мәнсум.

Ин хути щикўш пенсияйн вәл-лүм, ишипа ма йөканөма тайтыя вўдыләңкидам пида юлн вулкөмә-лүм. Тәм йисн, вантә, иса «Бурән» тўтәң әхләт па сыр-сыр машинайт муй па хон пеләк хоп севәс моторәт иса тайлўв. Ши утлўв унтасн вўды-лўв әхда нух ән па кирлўв. Ма щирөмн, лыв ешавәл әхләтн тывелт муй тухелт йңхты верәт иса хулыева юрөмәлдәт.

Нынанә тәмәш вән «Обская ярмарка» немуп тынесты-лэтэсты хәрәт еллы мосләт муй әнтә, муй хурасуп унтасәт щитәт әл хәнты ёхлўва-нөңлўва тәләт?

► Ма щирөмн, тәмәш тынесты-лэтэсты хәрәт тәмхәтл мўңева шөнк мосләт.

Тәм пўш тыв ай сулпи сурәх хўдыет, сыр-сыр воньшум утәт немасыя тәсум.

Ши тумпийн, вантә, верантты хәя вәллүм па иса ма ёшәңламан тўңа щира па тәса дәщәтум пурмәсәт па вўсум, щит щимәш утәт: хўв анәт, лывәт, нялэт, ай хоп лупңән, лухәт, хәнты хә ёхлўв әнтуп келәт. Мет юхды пелы хәшум оләтн пенсияйн иса вәллүм. Тыләш мәр вўты вух-ламан шеңк шимләт. Щимәш верәт пәта мулды пурмәс ел ки тәта тынылүм, щит кўшкепа мулды араткөм вух ма ёшәңлама тәта ши питл. Ләңхалум тәмхәтл путәртты, хути тәмәш тынесты-лэтэсты хәрәтн мўң рәт хәннәхуялўв пида ишиты вэйтантайлдўв.

Щимәш тәса верантты Щаня юхан ики пида тәм тынесты-лэтэсты хәрн мин ийха вэйтантайлдсумн па лўв вәлты-холты вердалд олаңан хўв путремәсмән.

Путәр хәншәс:
Владимир Енов

Д.Г. Павлова

Диана Гаврильевна, еша нӕн олӕнӕн путӕртӕ!

► Ма Саха (Якутия) мӕв Нюрбинской район хуца шуши мир хоттел ӕх хуца сема питсум. Айтелн юдн якутской па рӕцх ясаӕнӕнн путӕртсум, щирн ипӕдӕн кӕт ясаӕнн яма тӕйсум. Ашколая юхӕтмемн ма па хон пелӕк английской ясаӕн урок сӕмӕна тӕйсум, щирн елды Иркутск вошн па хон пелӕк ясаӕнн вӕндтӕты институт етшуптӕсум, ин щит Лингвистической университа йис. Щи юпийн мет сыры Саха (Якутия) мӕв хуваатыйн арсыр ашколайтн нывремӕт па хон пелӕк английской ясаӕнн вӕндтӕсум. Ӕхӕт банк хуца рӕпитсум. Щӕлдта рӕтхӕтӕты мӕнты вӕнты научно-исследовательской сельхозинститут хуца рӕпитсум. Ма учӕный ӕх пидӕ арсыр экспедицията яӕхсум, научной непекӕт хӕншсум па щитӕт арсыр вӕн научной мирхотӕтн

ВӔЯТН ЩИ ОЛӔНӔН

Нюрбинской район – щит мет вӕн район Саха (Якутия) мӕвн. Шимӕщ нем ванӕн вӕлды Нюрба мӕлӕн эвӕлт тывӕс. Йис путӕр щирн, хуӕв йисн тӕта Джархан эви вӕс, лӕв нюрбинской якут мирн мет сӕмӕна тӕйды. Лӕв икет пидӕ тӕм мӕв лавӕлмалн тумат мир пидӕ така лӕдӕсӕс. Ӕхӕт лӕв хӕлум пухлӕд вуракӕт пидӕ лӕдӕсман нух щи питсӕт.

Щиты лупӕс якут мир вӕна пелка ювум ими Диана Гаврильевна Павлова. Ма лӕв пилӕда Санкт-Петербург вошн Увӕс мирӕт имет олӕнмит форум-мирхот пурайн вӕйтӕнтыйл-сум па путӕртсум.

Рӕт ясаӕнн сӕмӕна тӕйты па ел тӕты мосл

лӕнӕтсум. Щи тумпи па учӕной ӕх научной непекӕт па хон пелӕк английской ясаӕнн тулмастӕсум.

Ма кӕт эви Софья па Ольга тӕйлум. Софья «Pricewaterhouse» немпи мӕвтел мир аудиторской компаниянн финансиста вӕл. Ольга эвиӕм Санкт-Петербург вошн вӕл па «Росатом» тӕхийн рӕпитл.

Ма хӕс мулдас ол юхды тыв, Санкт-Петербург воша, касӕлсум па ай эвем пидӕ вӕлдум, хот рӕпата тӕты па нывремӕлӕд емӕлты нӕтлум. Интӕм ма хӕлум хилды тӕйлум, мет вӕн хилем университетн вӕндтыйл.

Якутия мӕвн нывремӕт рӕт ясаӕнн тӕйлӕт?

► Па муй. Мӕн республикаев хуши нывремӕт айтелн рӕтлӕд пидӕ рӕт щирн путӕртлӕт, ашколайн якутской ясаӕнн, литература па йис вӕлупсы олӕнӕнн уша верлӕт. Тӕм вер мӕн хуцева яма па така тӕйды. Ма щиремн, мет вулаӕн – щит лӕлн вӕн хуятӕт юдн нывремӕт пидӕ рӕт щирн ат путӕртсӕт, рӕцх ясаӕнн лыв иса пурайн сора уша верлӕт. Ма эвӕнӕлам иши якутской ясаӕнн яма тӕйлӕнӕн. Вантӕ, рӕт ясаӕнн ӕнтӕм ки – мир иши ӕнтӕм. Интӕм ма вӕлӕм, итӕх ай мир хуца шимӕщ вер вӕл – итӕх ӕнкет-ащет немӕс-лӕт, ма нывремӕма вӕлупсийн рӕт ясаӕнн мосмитл хӕн? Щиты ӕн рӕхл немӕсты – муйкӕм арат опрашлӕв мӕнн йис ясаӕнлӕв тӕм пура вӕнты тӕсӕт – щит мет вӕн таш!

Муй нӕн тӕм Увӕс мир имет олӕн-мит мирхот олӕнӕнн немӕс-лӕн?

► Тӕм олӕнмит шимӕщ мирхот – ин исторической мирхот. Тӕта ар ими ӕктӕсӕт – вӕн кӕщайт муй па ӕл имет. Россия мӕвев Федерация Совет тӕхи Валентина Матвиенко, космос хуца вӕлды имет, ледоход

тӕтӕн хоп хуца яӕхты ими вӕща версӕт. Мӕн уша павӕтсӕв, хути интӕм имет иши шеӕк лавӕрт рӕпатайт верлӕт. Лыв хулиева путӕртсӕт, хути йистелн ими – щит вӕлупсийн мет вулаӕн хӕннӕхӕ – щит шащи, аӕкаӕнн, ӕнӕнн, ими, упи, апи. Лыв иса муй верлӕт, лӕлн елды тӕм вӕн мӕвн мир елды ат вӕс.

Тӕм мирхотн шеӕк ӕм, хути арсыр секцияйт лӕщӕтман вӕлдӕт – кашӕнн не мосты верӕт олӕнӕнн уша верты веритӕл муй па вӕндтыйлты. Ма арсыр Увӕс мӕвӕт мирӕт лӕмӕтсухӕт, хураӕн вантлупсӕт вантсум – шеӕк ӕмӕщ.

Шеӕк ӕмӕщ, хути Якутия рӕт мӕвем эвӕлт мет вӕн делегация юхтӕс. Ма вӕлӕм, Саха (Якутия) хуца ар ими кӕщайта вӕлдӕт – щит шеӕк ӕм!

Интӕм Россия мӕвев пӕта лавӕрт пурайн хулиева имет имухты и нумӕсн, и ӕрн мӕн солдатлӕва така нӕтты питсӕт. Хуйтат хошум лӕмӕтсухӕт ӕнтлӕт, тыйлӕт, хуйтат лӕтутӕт лӕщӕтлӕт па па арсыр мосты верӕт тӕлӕт.

Тӕм шеӕк мосты мирхот!

Ма нӕн шеӕк хурамӕн лӕмӕтсухен пелы ӕмӕща вантлум, щит нӕн ӕнтум лӕмӕтсухен?

► Ӕнтӕ, ма щикӕш якут ими верӕт верлум, тӕп щиты хурамӕна ӕнтты ӕн хошлум. Щит верӕнтты имет ӕнтсӕт. Тӕта, вантӕ, кашӕнн хурам ут эвӕлт уша верты рӕхл, муйсӕр Саха (Якутия) мӕв сӕнн эвӕлт ма, муйсӕр рӕт тӕйлум, муйсӕр йис верӕт тӕвман вӕлум па па верӕт олӕнӕн.

Юхи хӕшум тӕм вӕна пелка ювум хураӕнн якут мир ими пелы вантмемн ма лӕв эвӕлтӕда уша версум, лӕв хурл, неш, «Красота вне возраста» киникайн вӕл.

Д.Г. Павлова пидӕ путӕртӕс:
Людмила Гурьева

М.К. Туркина айдат пурайн

М.К. Туркина пила вайтантупсы

Ханты ими Мария Туркина Мегион вош вулаң нэм холумтас

Вәш тыдәш 23-мит хәтлән 45 ол юхды Мегион кәрт эвәлт воша йис. Щит пәта 26-мит хәтлән ёмәңхәтл дэщәтсы. Щи пурайн ар ол вошн рәпитум ёх Мегион вош кәща хә Алексей Петриченко эвәлт ишәкты непека́т па мевл посәт ёша холумсәт. Щиты ханты ими, «Ветеран труда» нэм тайты не, «Югра лыднуптәты» оса тәхия луңты ими Мария Константиновна Туркина «Почётный житель города Мегиона» йис.

Мария Константиновна ханты хотел ёх хуца лыпәт енумты тыдәш 26-мит хәтлән 1936-мит олн Ермаково кәртән сема питәс. Лапәт классуп әшкола етшуптумал юпийн Тәпәл вошн рыбтехникумн вәндтылты питәс. Неpekәң айдат эви 1959-мит олн Сүмәт-вошәң хүл завода рәпитты китсы. Тәп лүв нявремәт вәндтәты неңа йиты нумәс тайс, щирн 1962-мит олн Томск вошн немасыя педагогической курс етшуптәс. Мегион воша юхәтмалн әшколайн ай нявремәт вәндтәты олңитәс. Әхәт «Лаңки» немпи хәтл мәр ай нявремәт тайты хотн рәпитәс. Щиты 45 ол мултас ай пушхәт пила рәпитәс, щит эвәлт ар ол «Сорни хүдые» немпи хәтл мәр ай нявремәт тайты хотн воспитателя вәс. Щи тумпи лүв велщи рәпитты юхтум

айдат ёх ай эвет-пухәт пила яма рәпитты вәндләс. Муйкем арат няврем лүв енмәлтәс па вәндтәс, ин дыв Мегион вошн муй па па вошәтн арсыр тәхетн яма па тәса рәпитләт.

Мария Константиновна эви па пух енмәлтәс. Ин лүв хиләл далын далясәл.

Лүв вәлупсәл хүват арсыр верәт пелы сәмәң имия вәл. Щиты «Югра лыднуптәты» оса тәхийн вәлты вәна пелка ювум ёх тәхия луңман вәл. Шуши мир арсыр ёмәңхәтләт дэщәтты нәтл, щит Вурңа хәтл, увәс мир культура хәтләт, мүйтел шуши мирәт хәтл па па ёмәңхәтләт.

Нявремәт вәндтум ими ванкүтды «Сорни хүл» немпи хәтл мәр ай нявремәт тайты хота мойңа юхтыйл. Щәта «Ма Югра мүйем» ёмәңхәтл пурайн ай пушихет Югра мүйев

йис вәлупсы оләңән уша верләт, моньщәт хәләнтләт, стихәт лүңәтләт.

Мария Константиновна 72 ола ювмалн рүтьщәты мәнәс. Ар ол яма па тәса рәпитмал пәта арсыр ишәкты непека́т па «Ветеран труда» нэм холумтәс.

Ар ол шуши мир йис вәлупсы лавәлмал па ел түвмал пәта «Югра лыднуптәты» оса тәхи эвәлт «Признание» мевл пос ёша холумтәс.

2020-мит олн Мегион вош «Доска почёта» хуца Мария Константиновна Туркина нэм хәншман вәл. Ин лүв «Почётный житель Мегиона» хуята йис.

Мегион вош ёмәңхәтл постум пурайн «Ассамблея народов России» тәхи ёх «Многоцветье Мегиона» вәндтупсы дэщәтсәт. Щи пурайн Мария Константиновна путәртәс,

муй щирн лүв вулаң далъ пурайн енмәс, вәндтыләс па елды рәпитәс. Щи түмпи нявремәт кина, хурәт вантман Мегион вош вәлупсы оләңән уша версәт. Эвет-пухәт мойңа ими пәта Мегион вош оләңән стихәт лүңәтсәт, ям хошум ясәт лупсәт па лүвела әня лыптәт мойдәсәт.

» Тәм вәндтупсийн нявремәт рәт вошел йис вәлупсы, әмәш верәт оләңән уша версәт па ветеран пила вәйтаныйлсәт – щит хүвн нәмты питләт, – вәндтәты не Ольга Тренёва лупәс.

Анна Горлова,

Мегион вошәң киникайт лүңәтты хотн рәпитты не Ханты ясаңа тулмащәтсәт:
Людмила Шульгина

Сүмätвошн рäпатаём щирн вäлмемн шуши мирät тäхи кәщä не Калерия Акрамовна Супрун пидä вäйтантилдсум па уша версум, хути дыв рäпитлät. Мосл лупты, хути Калерия Супрун юхи хäщум олатн äнтä тäп шуши неңät ёнтäсты па верäнтты тäхи кәщä неңä вäл. Лүв ясәңдал эвält уша павäтсум, муй щирн Сүмätвош район луваттийн лэщätум «Югра дылнуптäты» па «Рät махум» немуп некоммерческой тäхеңан хуща ищиты кәщä юкана сыр-сыр рäпата тўңширәңä па ямсыева кашäң ол мäр арсыр хәннехуятät пидä верл.

Муй щирн шуши мирät тäхи рäпитл

Калерия Супрун пүтärtäc, дыв шуши мирät тäхелн рäпитты хäйт-неңät кашäң ийдпа питты ёмäңхätдä сыр-сыр якты-ариты хотät верлät, арсыр верät лэщätлät, ош сух пўн эвält хурамäң хäнты па вухаль севум вейт тыйлät, сак пидä рäпитлät, хä ёх па не тäйты ёрнасät тäса ёнтлät. Щäлтä тäм йисн сорт шäнш лүвät эвält шеңк әмщä сак келät кäртäты пйтсät.

Щи вер тумпийн дыв шуши мир тäхелн арсыр вәндтäты хäрät верлät, мäтä утät пурäйн районэл хуща вäлты кäртät эвält дыв хущеда тäса верäнтты хäнты па вухаль неңät юхтыйллät па вошäң хәннехуятät кашäң пўш арсыр ёшäң верäтä тўңширәңä вәндтälät.

Щиты пура-пурайн Галина Вынгилева Игрим вош, Надежда Хандыбина Тэк кäрт, Раиса Загородняя Пэкär кäрт, Лариса Дяк Ванзетур кäрт эвält вәсät.

Щäлтä ма иньщмäсем лүвел, муй щирн дыв хущеда некоммерческой «Рät махум» («Рät хәннехуятät») немуп тäхи вäл па рäпитл. Щи оләңän Калерия Акрамовна пүтärtäc, хути щимäщ ут дыв тäтä мосванән немася лэщätсät.

Вантэ, итэх ёмäңхätлätн мултас пурмäсыет па ләмäтсухät дыв шуши мирел тäхи эвält ел арсыр мойң хяятä-неңätä

дөваса тынытыя Россия мўв закон щирн äнт есälдыйт. Щимäщ верät унтасн ар щирн ямсыева нәмäссät па ёхät и нумса пйтсät, хути некоммерческой оса тäхи пўнштыя мосл. Вантэ, щи тäхел унтасätн кашäң ёмäңхätл верты пураитн па äл щиты вäлты хätлätн верäнтты хәннехуятätн верум пурмäсät па ләмäтсухät, мäтä утät мултаса версät па ёнтсät, закон щирн елды тыныты веритлät.

Калерия Акрамовна елды щимäщ айкел тäс, дыв щи тäхел унтасн Югра мўв кәщä грант вухät ёша павätты щира арсыр непекät округ кәщä ёхлүва китыйлсät. Имудтийн дыв айкелн юхätсыйт, дыв грант вухätн юкантиыйт. Щи киньща шуши мир тäхи кәщä Калерия Супрун щи вухät холумтум унтасн немася Сүмätвош районэл луватн вäлты хäнтэт па вухäлät пäтä «Фольклорной äшкола» верäc. Лүв щи верл оләңän лупäc:

» Вәндат хäйт-неңät айдыева äнтäма ийлät. Щимäщ вер пäтä мўң арлүв, моньщлүв, йис пүтärлүв елды вäлты-холты щирätн иса хулыева ешавäл ищиты щи юремäлдыйт. Мўң, вантэ, тäм Сүмätвош районäң шуши мирät тäхийн щикўш «Ма мўвем» немуп якты-ариты хот тäйлүв, мäтä ут 2005-мит олн Раиса Петровна Загородняян лэщätсы. Лүв кўш-кепа щи пураитн хäнты ясälл вäйтсälä па мўң

К.А. Супрун ёмäңхätл пурäйн Сүмätвош хäрн

Щухал, әхäl, лухät па хä äнтуп

неңлүв ариты па якты тäса вәндтäслä. Тäм йисн мўң хущева рäпитты хәннехуятлүв рät ясәңдал ямсыева äн па вäйтлät. Щит пäтä, хән ёмäңхätлätä якты-ариты хотät верлүв, кашäң пўш непек хүватн арсыр арät вәндтälүв. Мўң хущева Сүмätвошн яма дыв рät ясәл тäйты неңätä ин хäщсät: Любовь Васильевна Кашлатова, Зоя Захаровна Сидорова, Людмила Николаевна Новьихова. Дыв щикўш ясәң тäйлät, тäп

путрупсыйдал па ийхä тўңширәңä äн па рäхлät.

Мет юхи хäщум кўтн Калерия Акрамовна лупäc, дыведа тäм Сүмätвош район шуши мирät тäхи хуща ищипа шеңк әмäщ рäпитты. Вантэ, тäтä вäлты неңät хулыева тäса ёнтäслät, вейт тыйлät, увäc мирäңн пурмäсät лэщätлät.

Пүтär хәншäc:
Владимир Носкин

Нина Алексеевна Лыскова ныём веккёши нэмман тайты пилдэв

Щиты лупас лүв асэвел Галина Григорьевна Слинкина (Тыманова).
Ма лүв пилдэла Н.А. Лыскова шэңэт шавиюм пурайн вэйтантайдсум.
Щалта лүв мүн редакцияева мойна юхтылдас. Ма Н.А. Лыскова ныел
па лүв вэлупсэл олаңан иньшассем.

Щиты лупас:

» Ма Нина Алексеевна Лыскова пида и рэт эвэлт. Вантэ, ма аңкаңкем Анастасия Никитична па лүв аңкел Глафира Никитична – упеңан, лын Яркин Ас вухаль рэт эвэлт вэсэңан. Ма яма нэмлём, муй ширн лүв мет сыры Нүм Нярьёх кэртан хатл мэр ай нявремат тайты хотн рэпитас, мүн пилдэва зарядка верас. Нина Алексеевна иса пурайн мәнём яма вэнлтаты партас. Нэмлём, Ным Нярьёх кэртан ашколайн вэнлтыйлмемн интернатн вэсум. Ши пурайн Н.А. Лыскова Приобье вошн ашколайн рэпитас. Щит юхи хашум 1970-митолат вэсат. Лүв Лев пухл ай вэс, нётты мосас, ширн лүв мәнём шив вэлты па вэнлтыйлдыт вохсалэ. Ма юканема Марина апшечем шив мәнэс. Н.А. Лыскова ясңал ширн ма ашкола етшуптумем юпийн елды Ёмвош педучилищайн вэнлтыйлдсум. Вэлупсём хуват итэх пурайн ма лүв хуцела мойна яңхсум, лүв мүн хуцева мойна юхтылдас.

Елды лүв олаңан путар тас. Галина лыпат енуты тыдас 6-мит хатлдан 1964-мит олд Манстэр район Ным Нярьёх кэртан сема питас. Ащел Григорий Яковлевич Тыманов – Ас вухаль хэя вэс, лүв 1928-мит олд сема питас. Аңкел Валентина Михайловна Тыманова (1935-2013-мит олаңан),

Г.Г. Слинкина, Н.А. Лыскова па Л.В. Кашлатова

лүв ханты Ленгин рэт эвэлт вэс. Лынай пуравуш эвэлт рэпитты пилсэңан – хул велсэңан, фермайн мисат, доват вантман тайсэңан, кэртэпка па арсыр овожат енмалсэңан, турн па юх сэвартсэңан па па арсыр лаварт рэпатайт версэңан. Лын «Труженик тыла» немңан тайсэңан.

Щалта ащел Нүм Нярьёх кэртан прораба вэс па вэлты хотат омсас, щалта полевода вэнлтылдас па колхоз хуца арсыр овожат енмалтас, ши пурайн щата теплицайт версыйт. Эхат ферма хуца бригадира вэс. Аңкел мис пэсты па ай мисат енмалты неңа рэпитас.

Лыв щемьяелн хэт няврем эвэлт Галина – кутуп няврем. Лүв лупл:

» Мүн щемьяев Нүм Нярьёх кэртан вэс, ширн ма нивал олд вэнты щата енумсум. Там кэрт олаңан путартты ки, вулаң лаль пурайн ши кэрт эвэлт ар ики даласты мәнсат, шимл хуят юхды кердас. Ар Яркинат па Тымановат хуят дала мәнсат. Тата кев

хурас омасты мосл!

Ма нэмлём, катрайн там вэн кэрт вэс – тата «Путь к коммунизму» колхоз, ай нявремат хатл мэр тайты хот, лапка, пэщта, кудуп, нянь верты хот па па мосты хотат вэсат. Щалта арсыр колхозат ийха кэртатты пилсыйт, ширн Нүм Нярьёх кэртан колхоз Ным Нярьёх кэртан «Северный» колхоз пида ийха пилтсыйт. Щит пата мүн щемьяев па кэртан мир иты ши кэрта касалсүв.

Галя эвие ашколая мәнмалн ипудяң яма ханты, вухаль па рүш ширн путартас, вантэ, юдн ши ясңат ширн путартас. Елды ай нявремат вэнлтаты неңа ювмалн 1984-мит олд вүш эвэлт 2017-мит олд вэнты ашколайн рэпитас.

Педучилища юпийн непекаң айлат не мет сыры Манстэр район Вэн Аңклум кэрта китсы, щата лүв олд мэр ашколайн рэпитас. Щалта Ёмвоша юхтас, тата икел Сергей

Фёдорович Слинкин пида вэтане йис. Айлат катңан мой версэңан. Там вошн Иван пухл сема питас. Ёмвошн Галина Григорьевна кат олд хэлмит ашколайн ай нявремат пида рэпитас. Щалта лыв щемьяел Ёмвош район Ягурьях кэрта каслас. Тата кимит Александр пухл сема питас. 1992-митолд Г.Г. Слинкина Тэпал вошн пединститут етшуптас. Ягурьях кэртан Галина Григорьевна 2017-мит олд вэнты ай нявремат вэнлтас, щалта пенсия мәнэс. Икел Ёмвошн пэщта хуца машинайн мир тэтыдаты хэя, щалта госпромхоз хуца хул па вой велпаслудман рэпитас. Эхат хот войт па хул велпаслудаты лүв саттэла вер пүншас. Икел рэт олаңан щиты путартас:

» Рүш Слинкин рэт ханты хувн Тюменской область Уватской район Горнослинкино кэрт эвэлт тыв, увас мўвева, каслас. Лыв Ёмвош район Востыхой кэртан шушмашсат. Катрайн ши вэн кэртан колхоз вэс, щата ар пелак кэртан мир рэпитас. Ин икем пухналь лүв пида щата хул велпаслудаты община тайлдат. Ма, вантэ, Ас ханты-вухаль мир эвэлт, ширн юхи хашум олаңан мүн Востыхой кэртан хутан хошум мўва эвэлт юхатты па мәнты пурайн немасыя поры верантлудв. Вантэ, ма айтелн нэмлём, муй ширн Муликэрта яңхсүв, щата ащел-аңкем па мүн рэт эхлуд поры версат.

Путар ханшас:
Людмила Гурьева

Ай тәхет потты тылаң 29-мит хәтл вўш эвәлт па Ас потты тылаң олаңмит хәтл вәнты Югра мўв округев луватн II-мит финно-угорской мир писателят вәйтантупсы вәс. Ши хәтләт пурайн ар пеләк киникайт хәншты хәннехуятәт Нефтеюганск па Сәрханл вошәна тәтылясыт. Кашәң тәхийн дыв сыр-сыр литературной вәйтантупсәт па киникаиң ванлтупсәт ләщәтсәт.

Рәт ясаңа әл хәннехуятәт вәнлтәл

Юхи хәшум хәтләтн Сәрханл вошәң А.С. Пушкин немуп библиотека хота юхәтсәт. Ши тәхи хуца рәпитты неңәт лыв киникаел тайты хотәл мойң әхлүва-неңлүва ванлтәсәт па арсыр айкеләт тәсәт, муй ширн непекаәт лўңәттыя хәйт-неңәт па нявремәт пида ар ол мәр вәлләт па рәпитләт.

Ши хәтләт мәнум мәр поэтәт па писателят Сәрханл вошн ишты сыр-сыр литературной вәйтантупсәт вәна ювум па айдәт әхлүв елпийн ләщәтсәт па лупсәт, хуты тәм йисн арсыр непекаәт хәншләт па муйсәр вухәт пәта щитәт лўңәтты щира есәлләт. Киникайт хәнштыя хәйт-неңәт күтн щимәщ мирхот хуца этноблогера вәлты айдәт әх па ликумсәт. Мәнәм әмәщ вәйтантыйлты па путрематы дыв пиләда вәс. Вантә, тәм йисн айдәт хәннехуятәт сыр-сыр айкеләт Интернет хўватн тўңширәңа па әмща вертыя хошләт. Щимәщ верәт пәта Мордовия мўв эвәлт юхтум не Оксана Белкина пида вәйтантыйлдсум па ймкем хўв мин күтеми ияха путремәсман.

Оксана Вячеславовна, газетаев лўңәтты әхлүва мәтты айкел нәң олнеңән, алпа, тәм күтәтн тәтыя веритләң?

► Сырыя луптыя вўтыщәлум, хуты ма филолог па этноблогернеңәрәпитлум.

Вантә, рәт ясәм айтәдн тайләм. Ма Зубово-Полянской районән Мор-

О.В. Белкина

довия мўвн сема питсум. Ши районәв 200-кем километра вўш Саранск вош эвәлт вәл. Сырыя ма пиләма әшколайн вәнлтылум пухәт-әвет хулыева араттелн Москва хон вошева елды вәнлтыйлтыя па рәпиттыя мәнсәт. Мўң, вантә, шеңк ванән вәллүв. Щәлта Рязанской область мўвәт ишты мўң районәв пўңәлн вәлләт. Ма па әшкола юпийн, 2015-мит олн, Саранск воша мәнсум па Н.П. Огарёва немуп Мордовской государственной университетн вәнлтыйлтыя питсум. Ши тәхийн мўң мокшанской, рўщ ясәта па литература щира елды вәнлтысыюв. Иса ши оләт вўш эвәлт ма мет сәмәңа мокша мир ясәм пида рәпитты вўянтсум. Наука щирн мәнты арсыр мирхотәтн тәс лўңтупсәт иса кашәң пўш версум, Россия мўвев луватн вәлты финно-угрәт мўвәта йңхсум, хәткем тылаң мәр Финляндия хон пеләкн па әхәт Венгрия хон пеләк мўвн па елды вәнлтыйлдсум.

Мәта тәхийн нәң рәпата муцәтсән, хән вәнлтыя верән етшуптәсән?

► Хән университетн вәнлтыйлты ма етшуптәсум, ши пурайн Саранск вошн радио «Вайгель» («Голос») тәхия айкеләт мокшанской ясәңән ләщәтты неңа рәпиттыя вўсыюм. Ши тумпийн Интернет хўват ма арсыр хәннехуятәт мокша мир ясәма тәмхәтл елды па вәнлтыйлтыя питсум. Тәм ол вўш эвәлт ма рәт ясәң щирн онлайн-курс немасыя версум. Вантә, шеңк ар хәннехә иньщәсл, муй щирн мокша мирәв рәт ясәң елды вәнлтыя рәхл. Ши киньща сырыя Интернет хўват ма кәншсум сыр-сыр поступсы щирәт, мәта утәт унтасн мўң мирәв хәннехуятәт рәт ясәңа вәнлтыйлтыя веритлүв. Әхәт па ши Интернетн иса немудты ән па вәйтсум. Щәлта елды ймсыева нәмәссум па 20-кем арат арсыр урок тўңширәңа мокшанской ясәңән тәса ләщәтсум. Ши

киньща вет тылаң мәр Интернет хўватн ма арсыр мўвәтн вәлты мокша мир хәннехәйт ймсыева рәт мир ясәңа вәнлтыя айдтыева ши питсум.

Муйсәр урокәт эвәлт нәң хәннехуятәт рәт ясәңа елды вәнлтыя вўянтсән?

► Сыры мет вулаң вер – щит фонетика эвәлт хәйт-неңәт мокшанской ясәңа вәнлтыя питсум. Вантә, мўң ищи кириллица алфавитн иса хәншлүв. Щит пәта итәх күтн ювря мокша әхлүв дыв ясәңдал хәнштыя муй путәрттыя веритләт. Мет олаң щосәтн тўңширәңа па ймсыева кашәң ясәң нәхумты ма арсыр хәннехуятәт вәнлтыя питсум па әхәт велщи щимәщ ясәң хәнштыя питсүв.

Кимит урок ма настоящее па будущее время щирн глаголәт хуца версум.

Вантә, мўң мокша ясәңев па финно-угорской мир ясәңәт эвәлт па хурасәтн еша мәнл. Ма хуцәма Интернет хўватн вәнлтыйлты әхдама кашәң урок мосл, щит пәта дыв шеңк ар йм вўща ясәң юхи хәшум хәтләтн мәнәма иса китләт.

Ши киньща ма арсыр айкеләт мокша мирәв рәт ясәң елды вәнлтыя вер олаңән хәншлум. Кашәң мокша хәннехуятәта әмәщ дывел лўңәтты па уша верты, хуты дыв рәт ясәң муй путрупсаел елды тәтыя айдәт әх па вәлләт.

Путәр хәншәс:
Владимир Енов

МЕТ ВАН АҢЩАЩЕМ МҮҢ МҮВЕР ВАНЬЛАС

И.К. Гындышев

Щимәш хуят мұң семьяевн иши вәл. Лүв олңалн ма аңқаңкем Елена Александровна Ануфриева эвәлт уша версум. Аңқаңкем Сүмәт-вош район Шайтанка кәртән 35 ол мәр ашкола-сидикән нявремәт вәнд-туман рәпитәс. Хәнты ма мет вән аңщащем рәт мұвев вәнъльман вулаң далын таранләс, әхәт юхи юхтәс, тарма рәпитәс па вән семья тайс. Тәмхәтл мұң лүв унтасәлн вәлдүв па мұң семьяев мет вәна йил.

Вән аңщащем 1923-мит олн вән кер тыләш 27-мит хәтлән Ас кимәлн Войтехово хәнты кәртән сема питәс. Тәм кәрт Сүмәт-вош пұңәлн 60 километра вұшн вәл. Тәмхәтл тәп кәрт нем хәшәс, итәх ма дәхәсдам щимәш кәрт олңаңн ән па вәйтләт.

Илья Кузьмич далъ ты-вум вәнты хәнты әхләд иты вой-хүл вәлпәсләс. Ас кимәлн вәлты – рыпака йиты. Вәнт пұңәлн вәлты – вой вәлпәсләты хуята йиты. Мухалая әмәң тәхет – Ная-Вәрта пойкшәты! Щиты хәнтәт Войтехово кәртән вәсәт, така па ар рәпитсәт, вой-хүл вәлпәс-ләсәт.

Тәм ол мұң мет вулаң әмәңхәтл постәлүв, щит фашисткой Германия әхтыин нух питум хәтл. Вулаң Победа хәтл тәм пұш 80 тәла йис. Щикүш тәм Вулаң Отечественной далъ хұвн пәрәс, тәп кашәң хоттел, әх хуши далайсум әхләд олңаңн нәмләт.

Имухты хән Войтехово кәрта вән тарум далъ олңитты олңаңн вән шәк ясәң юхтәс. Тәп хәнтәт мет така рәпитты питсәт: хүл вәлты әх ар хүл мәсәт, вой вәлпәсләты әх – вой сух. Вулаң далын нух питты пәта әрләд ән шалитсәт. Айлат Илья хә вән әхләдә нәтәс, кәт хуят юкана така рәпитәс.

1943-мит ол лыпәт ты-ләш 3-мит хәтлән аңщащем дала тәсы, лүвәла ши пураин 19 тәл вәс. Лүв Белорусской фронтән 461-мит десантно-артиллерийской полк хуша служитәс, ефрейтора вәс. Далъ пәрум юпийн юхи юхтәс. Илья Кузьмич «За отвагу» медальн, «Орден Великой Отечественной войны» кимит степень, «За взятие Кёнигсберга», За победу над Германией в Великой Отечественной войне 1941 – 1945 гг» мевл посәтн мойләсы.

Аңқаңкем ясәт щирн, Илья Кузьмич далъ олңаңн путәртты ән ләңхас. Ши лавәрт оләт, лавәрт хәтләт немәлт йм вер ән тәсәт. Ши пәта ши олңаңн нәмәсты муй па путәртты каш ән тайс.

1947-мит олн дын мет вән аңқаңкем пида вәйт-тантыйлсәңн па йха мәнсәңн. Ма мет вән аңқаңкем Татьяна Семёновна Кугина далъ пураин рәпитәс, далъ тывум пураин лүв тәп 12 тәла йис. Лүв аңкел па кәртән имет пида хүл вәлпәсләсәт. Ши хүләт әхәт Сүмәт-воша, щәлҗа Ёмвоша кит-

Ю.Н. Лапеко, О.И. Борейша, Н. Гришкина

сыйт па елды далъ хәрәта тәсыйт.

Татьяна Семёновна икеда така нәтәс. Илья Кузьмич далъ пәрум юпийн «Ванзетурский» совхозн ловәт тайты хәя вәс, бригадира павәтсы, йм па тәс рәпатайл пәта ишәкты непекәтн па мойлупсәтн мойдылсы. Татьяна Семёновна мисәт пәсты неңа рәпитәс. Ванкүтлы ийха рәпитты неңәт күтн нух питыләс. Щит пәта Москва хон воша ВДНХ тәхиякитылсы. Лын и нумәсн, и щирн 35 тәл йха вәсәңн, 1980-мит олн мет вән аңқаңкем әнтәма йис. Илья Кузьмич нявремләд пида атәлт хәшәс. Вәншәк нявремләд вәндтыйлты мәнсәт, лүв па ай ләпәт тәл луват эвиел пида юлн хәшәс. Эвиел 18 тәл вәнты атәлт енмәлсәл.

1994-мит олн вәйт дор тыләш 11-мит хәтлән мет вән аңщащем па тәрма шәшмәс.

Мұң лүвәл нәмләв. Лүв олңалн мұңева Илья Кузьмич мет вән аңщащем Ольга Ильинична эвел, щит ма вән аңқаңкем, аңқаңкем Елена Александровна па щәщем Юлия Николаевна Лапеко арсыр айт әкәтләт па мұңева, нявремлада па хилылада путәртләт.

Ма мет вән аңщащем па мет вән аңқаңкем Вулаң Победа хәтл пәта ар әр пунсәңн. Мұң щит пәта лынана вән пәмашипа ясәң луплүв. Мұң дынән веккеши нәмты питлүв. Лын мұңева вәлупсы щир мойләсәңн!

Эвелина Лапеко
Хәнты ясәңа тулмаштәс:
Надежда Вах

Имудтыйн нүм мўв хантэт хуца Томской область Каргасокской район Новоюгино кертән вәсум. Ши пурайн кўтуп ашколайн вәндтыйлты нявремәт пида вәйтантайлдыя вохсыюм. ОлҖан хәтәлн олҖанмит па нәлмит классәтн вәнты вәндтыйлты пухәт-эвет пида вәйтантайлдсум, кимит хәтәлн – ветмит па 11-мит классәтн вәлты айдат ехлұва ханты моньшәт моньшсум па йис путрәт версум.

Пос тайты ханнехә верум айкел

Шиты вәлтем кўтн Новоюгино кертән, мирәт рўтышәты хота па шушия вәлты хәятн-неңәтн хәлмит хәтәлн вохсыюм. Ши киньша шәнш мәшн юхәтсыюм па вўрайн ийха әктәшум ханнехуятәт пида арәң-моньшәң вәйтантаупсы ләшәтсум па щитемн айлтыева рәт ехләм хуца юхи шәшсум.

Ши пурайн Новоюгино кертән вәлты нүм мўв ханты хә ма хуцәма айкел, вертыя юхтәс. Лўв ма шәнш мәш верем уша версәлә. Щәлта мәнем пәсана омсәлсәлә па щиты нәхмәс: «Нәң омса-сәр, ма мәшәң верен нух вўдем».

Щитәлн яңкем минута хўват ям еш пелкәл ма ухем нўмпийн катәл-ман тайсәлә.

Әхәт ешл нух вўслә па лупәс: «Нәң, юхи юхәттән вәнты шәншен кәшийн па әнт юхәтлә». Кўш эвләты, кўш әл эвләты, па ши кәши верем иши кўрумн хулт пелы ши мәнемәс!

Щитәлн ма лўвел айлтыева айкел тәты хуцсем па щиты елды иньшәссем:

Пётр Юрьевич, нәң Васюган хантәт эвәлт вәлдән, мәтты айкел вәлупсән олҖан, алпа, тәм кўтәтн мә-нема верты веритләң?

► Ма опраш немем Пётр Юрьевич Ангалин, щит ханты щирәтн ки керәттыя: «әңкийн тәюм па енмәл-тум ханнехә». Мосл лупты, Ново-Уралка нем тайты ай кәртыя хуца вой-хўл велпәсләты хә ар нявремәң хоттел ех кўтәтн тәм нувитәрум илпия юхәтсум. Мўң әңкев катра Мыльджино кертән лапка хуца тынесты неңа вәс. Әхәт, хән Рабочий нәмуп кертәва касәлсүв, лўв па вәнт юхәт сзвәрты лесоучасток тәхийн вух лўңәтты неңа рәпитәс. Хән ям ар няврем мўң щемьев хуца йис, лўв рәпатайл хәйсәлә па хотәң верәт муй пухләл-эвиләл пида вул-кемәтыя вўянтәс. Ши пурайн, вантә, кашәң хоттел ех хуца ям ар няврем вәс па енмәс. Ащем айтәлн вой-хўл

П.Ю. Ангалин

велпәсләс. Лўв Васюган юхәнэвн сорт, мевты, щәпәр хўл мушәтәс па государстваев планәт кашәң пўш тўңширәңа текнуптәслә. Тәл пурайн па вәнтвой кәншман яңхәс.

Муйсәр ашколайн елды вәнд-тыйлсән? Хән вәндтыйлдыя мән-сән, рўш ясәңән путәртты хошсән муй әнтә?

► Сырыя ма Берёзовка кертәң нивәлмит классәң ашкола-интернатн вәсум па вәндтыйлсум. Хән ашко-лая тәсыюв, мўң хулиева рўш ясәң-ән путәртты хошсүв. Щәлта тәлн рўтышәты пурайн юхи ловәң әхләтн тәтылясыюв, лўңән – ай тўтәң хопн. Рўш нявремәт мўң пиләва ар щирәтн вәсәт, и ясәңа, и вера ищипа мин кўтәвн юхтыйлсүв. Интернатн итәх щосн тәп рәт ясәңән лупсүв, ар пеләк иши – рўш ясәңән. Әңкев-ащев, вантә, кашәң хәтл дыв кўтәлн иса ханты ясәңән путәртсәңән. Щәл-та нәмудты пураитн ашколайн рәт ясәңева ән па вәндтәсыюв. Мосәң, ши пәта айлта мўң ясәңев юремәты питсәв. Еша вәс мўң хоттел ехлұв Новоюгино кәрта касәлсәт, хута ма ищиты елды нивәлмит классәң ашкола-интернатн вәндтыйлсум.

Ши кертәв ханты хә опраш немн ханнехуятәтн юкәнтсы. Мәтты ки, ши тәхи хуца Юкин опраш нем тайты

хә хоттел ехләл пида вәлмәл. Лўв ям арат пух енмәлтәс. Имудтыйн вән пухәл не тәс, Васюган юхан па пелка касләс, щәта йилуп хот омсәс па вәлты-холты щирләл ямсыева ләшәтәс. Әхәтшәк 1931-мит олн, советской лаш пурайн, мўң увәс мўвева әрн китум рўшәт юхәтсәт. Лыв пиршәмум Юкин хоттел ех вәлум тәхи Староюгино немн мәсәл. Щәлта Юкин икен пухәл йилпа омсум кертәл па Новоюгино немн юкәнтсәл. Щиты катра кәт йилуп керт тывәс. Васюган тәм пеләкн – Староюгино, па пеләкн – Новоюгино ләшәтсы. Щәлта Васюган – щит әнтә «ващ юхан». Мўң ясәңлұв эвәлт па рўш ясәңа ки керәтты, щит «коричневая река». Вантә, тови юхәтты кемн вәнтәң арсыр кал лотәт эвәлт питы йиңкәт хулиева тәм юхана увләт.

Нәң тәта әнт па лупсән, муй щирн па мәта вәндтыйлты тәхи етшуп-тәсән?

► Ма 1985-мит олн Новоюгино кертәң нивәлмит класс ешуптәсум па елды Каргасок вош училищайн тракторист-машинист трелёвоч-ных машин щирн кәт ол мәр вәнд-тыйлсум. Каргасок селькуп ехлұв ясәңәт щирн, щит «Мойпәр авәт». Вантә, йис пурайн тәм мўвәтн сель-купәт па вәсәт, ин дыв ищиты шеңк шимла йисәт. Ши киньша вәндтый-лум щиремн вәлупсы хўватн ән рә-питсум. Хотәт омәсман па кев әшәт верман иса вәсум. Нын рәт ясәң тайләты, щит, ма нәмәстемн, шеңк вулаң вер! Муй арат хурамәң па уш-хўл моньш тәмхәтл мўң хәләнтсүв па уша версүв. Ма щиремн, тәмәш моньшәң вәйтантаупсәт па елды арсыр мир ханнехуятәта ләшәттыя мосл. Ат вантләт па ат хәләнтләт арсыр мирәт, хантәт дыв рәт ясәңел па культура верләл елды тайләт!

Путәр хәншәс:
Владимир Енов

ХАНТЫ МОНЬШ

Нўша Меңк - Кәняр Меңк

Стас Щеглов

Атэлт дәнх юх авәтн, Меңк имел пидә вәс. Имел иса ши дывәтәл, пәңләл. Икел вәнт Меңк иса ши дывәлтәслә:

– Хута сәха верты вурты вой сухен, хута сапәллака верты питы вой сухен?

Имудтийн аләңая тәп нух верләсәң, сәмңәлән тәп нух пүншәлән, ин ими икел ким вошәтты ши питсәлә, вәнта вой велты. Әрәшәк хутащ шәншәл эвәлт пәхәмәслә, ин хә лапәт вәнт елты, хәт нәрум елты ши ләрийс. Лүв сорум нухи пүлн ән пунсәлдә, сорум хүл пүлн әнт пунсәлдә. Ин Меңк,

вәнт дәнх ши хәрмәс.

Нумәс верәс юхи ән мәнты, нумәс верәс нәрумн шәйтәшты. Ши луват вән нәрум вәйтәс, хәлум хәтл мәр ән шәтлән, нәл хәтл мәр ән шәтлән. Илта хәхәлмәс, ин нәрма на-вәрмәс, ил шив рәкнәс. Ил ән шәйләс, тәп күрнәл па хунл еша йиңка йисәң.

Меңкән нух дәләс, ел-ды шәшмәс. Лүв вән дор вәйтәс. Тухләң войн хәлум хәтл мәр әнт йәңхә, тух-ләң войн нәл хәтл мәр әнт йәңхә. Меңкән хәхәлмәс па ши дора навармәс. Ши вәнт дор йиңкәл лүвела тәп шанш вүша, тәп сәйм вүша.

Ксения Ерныхова хәншум хур

Па ши Меңк елды мәнл, вән юхан кимла юхтәс. Хәлум хәтл мәр вүлән әхәлн юхан шәпи мәнл, нәл хәтл мәр вүлән әхәлн юхан шәпи мәнл. Хәхәл-мәс лүв па юхан күтупа навармәс. Ин ши вән юхан йиңкән тәп лүвела сәйм вәнта, шанш вәнта.

Ин Меңк холдупа питәс, мәтты, йиңка шәйтәшты иса ән веритл. Хәтл вән холдупн ши холдәл, атл вән холдупн ши холдәл. Йиңк юханән епәтты ши питәс. Меңк кимәт хәтл холдәл, кимәт ат вән холдупн ши холдәл, йиң-кәл лүв ләңкәр вүшәлә ши юхтәс. Вән юхан епәтәс, вән дорәт епәтсәт. Иса судәң йиңкән текәнсайт, иса судәң сәм йиңкән текәнсайт. Тухләң войт тыхәлләл эвәлт пәрлә-сәт, вәнт войт дәм эвәлт

йиңкән йира вошәтсайт. Меңк хот вәнта йиңк ши юхтәс, хот лыпия судәң йиңк ши шурийл.

Меңк ими хулт пакнәс, хотел йиңкән ши вүлы. Уша версәллә, щит, мәт-ты, икел сәм йиңкәт. Сәмл нявләка йис. Ин ими хә-хәлмәс икел мәнум пәнт хүват, йиңк шаншәлә юхәтл, йиңкәл сәймәл вәнта юхәтл. Вән юхан кимла юхтәс, хәлум хәтл мәр вүлән әхәлн мәнты юхан, нәл хәтл мәр вүлән әхәлн мәнты юхан. Вант-ләлә, Меңкен тәп әпәтләл йиңк эвәлт кәлләт, күн-шәмәслә, па йиңк эвәлт нух ши сәхтәслә.

Ин ими икел пәдә лупл:
– Ши луват ям вер, юхи мәнлүмн, ма па ән питлүм дывәтты, пәңәлты.

Стас Щеглов

Надежда Рандымова хәншум хур

Муй вўрн Ими хилы дор ёша павтас

Ими хилы щасел
пида кэртән вәл-
ләңән. Ими хилы вәна
йис, хўл велты вәнләс.
Алңая нух верләсәңән
– сөмңәлән пўншәңән,
пәлңәлән хәлләңән.

Щасел лупл:

– Ими хилы, дора яңха,
хўл веда! Ма хошум йиңк
кавәртлум, хўвн хўл ән
лавәнтсумн.

Ими хилы холуп, ай хоп
вўс па дора ши мәнәс.
Дора юхтас, вантләлде, и
ики омәсл, хўл вел.

Ин ики ўвл:

– Эй, Ими хилы, муя ма
дорема юхәтсән, муя ма
хулдам катәлдең? Йира
мәна!

Ими хилы лупл:

– Ма тәм дорн хўвн хўл
веллум. Мосәң, мин кәсты
питлумн.

Меңк лупл:

– Кәслумн, нәң щиты
ләңхалән ки. Йиңка на-
вәрмәлмән, мәта хәәмн
хўвшәк пәкәл йиңк ил-
пийн, ши хәәмн нух ши
питл.

Ими хилы нәмәсл: «Муй
ширн Меңк эвәлт нух
питты, Меңкен хўв йиңк
илпийн омәсл, и щос
веритл омәсты, кәт щос
веритл омәсты, ән па
шакәнд».

Ими хилы нәмәсл: «Ма
ләлты юх вўлум, ши юх
хўват дәллум».

Я ши, Меңк ики па Ими
хилы йиңка ши мәрәт-
сәңән. И щос омәсләңән,
кәт щос омәсләңән. Меңк
йиңк эвәлт нух етмәс,
вантләлде, Ими хилы
хулна йиңк илпийн.

Ими хилы нух етмәс

Анфиса Пяк

па лупл:

– Меңк, нәң хўвн нух
етсән? Ма ширн хўвшәк
йиңк илпийн омәсум.

Меңкен лупл:

– Нәң ши нух питсән.

Тәм нәң дорән. Хўл веда!
Лўв холупләл вўс па
хўва мәнәс.

Ин Ими хилы хўлңа
дорәлн иса ши хўл вел.

Анфиса Пяк

Сот хот логи

София Федотова

Иэви атәлт вәс. Лә-
тутләл иса хуләсәт,
немәлт деты ут ән тәйл.
Ин эви воньщупәл вўс
па вәнта ши воньщумут
воньщты мәнәс. Ар ехум
воньщумут вәс, лўв вонь-
щәс па дөс. Ин воньщупәл
текнәс па шошумты тәхи

әнтәйл. Хинтәл юлн хай-
сәлэ. Ин воньщупәл аң-
кәла омәсәлэ па юхи
хинтәл кәнши хәхәлмәс.

Хәхәтләс, мет вән хән-
шәң хинт, аңкел эвәлт хә-
щум хинт вўс. Лўв вонь-
щумут воньщум тәхәла
юхтәс, па воньщумутәң

воньщпәл әнтәм, хуятн
тўвум. И пелка хәхәтләс,
немхуят әнтәм. Па тәхи
пелка хәхәтләс, немхуят
ән шиваләс.

Ин Сот хот логи ил
омсәс, холләл, тыштәл.
Нәмәсты питәс: «Муй
пәта ма щимәщ кәнярлэ,
воньщумутлм хуятн тў-
вумәт, щәщем эвәлт хә-
щум воньщупем хуятн
тўвум». Хинтәл тел во-
ньщсәлэ, тәл мәра тәр-
мәл. Юхи ши мәнәс.

Лўв мәнты әшл, вәнт
вой велты Митрий ики хот
кимәл хўват мәнл. Вева
йис лавәрт хинт алты,
рўтьщаты омсәс. Митрий
ики ким етәс, ин Сот хот
логи шиваләс па лупийл:

– Ма нәңен нәтлөм
хинтән хотән вәнта тәты. А
ин юхи луңа, шайяньлумн.

Сот хот логи юхи
луңәс па шиваләслэ, лўв
воньщупәл пәсан әхтыйн
омәсл. Щасел ёнтылум
воньщуп. Сот хот логи нух
амтәс, ўвтәс:

– Щит ма воньщумут-
лам, ма вошпем! Муй
вўрн тыв юхтәс?

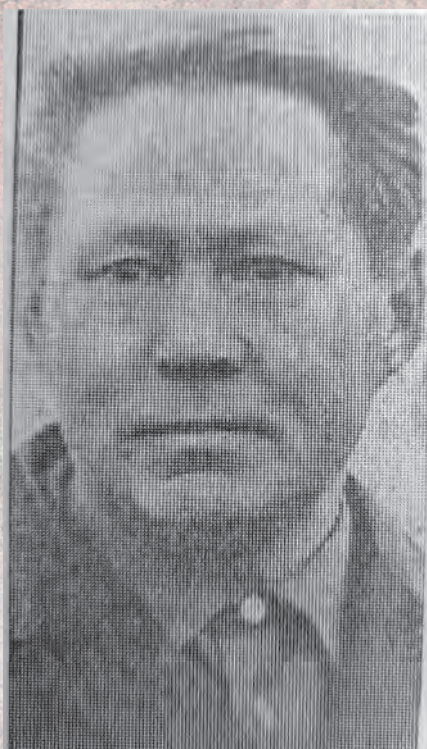
Митрий ики лупл:

– Ма вәнтыты тәхем
эвәлт ювмемн, вантлум,
аңкәл әхтыйн воньщуп
омәсл. Хурамәң йис вонь-
щуп. Ән вәтшәл пәта ма
вўсем па юхитәсем. Хәнты
щәтьщәщем лупиләс:
– Нәң ими вәйтләң,
воньщумут пурайн. Аппа,
щит нәң ши. Нәң атәлт
вәлләң, ма ищи атәлт
вәнтән вәллум.

Ин Сот хот логи ка-
шәщәс па йха ши вәлмәт-
сәңән. Митрий ики юхи
ар воньщумут, хўл тәл.
Сот хот логи воньщумут
воньщәл, летут верл, хотл
лэщәтәл, молщи ёнтәл,
яма вәлләңән.

Лупләт, мәтты, яртъяң
няврем тәйсәңән. Ин па
ши вәлләңән. Ши вонь-
щумут верум вер.

София Федотова

▲ Д.А. Онин

И ми түвмал юпийн Дмитрий Алексеевич Чага немуп кэрта касдас. Тәмәш кэрт Согом юхан хонанан вэс. Ин щата и хот хәшәс, ши хотн Базьяны кэртәң хұл велпәс ех вәлдәдәт.

Колхозат яха павтум артән Д.А. Онин семьяел пида Базьяны кэрта касдас, щата хәс мултас ол нявремәт вәндтуман рәпитәс.

Хутыса лүв нявремәт вәндтәс даль елпийн па даль пәрум юпийн? Ши йис шәңк лавәрт вәс. Олңалн нявремәт давуи па вусы эвәлт чернила версәт, щәлта катра газета непекәт кәншсәт, хәншум тәхет нуви мұвн нерсәдал па вельши хәншты па лұңатты вәндтәйлсәт, урокдал юпийн вән еха нәтсәт.

Базьян кэрта юхәтмалн ашкола кәт олң класс тәйс. Тәм кәт класс и йитн йис щурас хә вән хотн вәндтәйлсәт. Нявремәт

Дмитрий Алексеевич Онин – хәнты хә, аңкел-ашел хұл па вой велман вәснән. Лүв айтелн лынана нәтәс. Лапәт класс етшуптумал юпийн Дмитрий Ханты-Мансийской педучилищайн вәндтәйлсәт нумәс верәс. Мосум юхан Сортәң кэртән лүв даль елпийн нявремәт вәндтәты питәс.

Вәлупсы пәнт

пида Дмитрий Алексеевич сәмәңа рәпитәс, ар мосты вер нявремәта путәртәс. Идатн метр вәндтәсәт. Сохәл хуца ай эвие вохәс па иньшәсәл: «Хуйтат кәрәш, метр муй эви?» – Метр ши кәршәшәк!» Щәлта класс тел нявремәт пида уша верләл: ши эвәлт эвие 12 сантиметрая метр киньши хұвшәк. Амәтман нявремәт вәндтәйлсәт Дмитрий Алексеевич пида.

Вәлупсы хәтл лұңты йма йил. Тәп электрической утүгәт етсәт, пәсәнтәйлсәт машинайт вантты хәхәтләты мосл. Щәлта еллы телевизор сем ән раписумән вантман ех омәсләт. «Тәмәш ешәк вәлупсы етәс, пиршәмәты каш әнтә», – Дмитрий Алексеевич тышәмийл.

Кұш лавәрт вәс школайл хәйты па пенсияя мәнты, тәп нумсәл тўн. Лүв олңәлтум әшл хұват школа пәда кашәң хәтл Виктор Дмитриевич – Выкатновской кутлуп школа директор, Тамара Филипповна – нявремәт вәндтәты нә.

Пухл рәпитты питмал 18 ола йис, мәнәл – 15 ола.

Галина эвел – врач Ханты-Мансийской нявремәт инфекционной отделенияйн рәпитл. Мирн ишәкман тәйла, лүв рәпатайл мосман тәйләл.

Хотлән хиләң тўрсыйл әл лойләт.

– Щатәшәши! Кина вантты юва! – хиләл үвл.

Дмитрий Алексеевич телевизор пұңәла ши термәләл. Кино юпийн программа «Время» кашәң етн вантәл. Лүвел шурсыр верәт мұв әхтәйн иса вәты мосл. Щиты Дмитрий Алексеевич вәндәс хә-лүмәң ола нявремәт вәндтумал мәр.

Тәмәш кэртәң нявремәт вәндтум хә Дмитрий Алексеевич Онин Базьян кэртән интәм хәтләтн ши вәл.

З. Катанина,
«Ленин пәнт хұват»
газета №41 (1719)
васы мәнты тәйләш
11-мит хәтл 1980-мит ола

Дяль нөмәс

Нөпсәм хәшә хәшәс
мәнәс дялен,
Нәмәлтына нөх
ат улән лүвел.
Юха сәврәм нүләм
иты сәмемн
Мөртәң ишна кашел
щита хұвал.
Щәлта хұвал хотхәр

нянь пуләтна,
Ащем-әңкем нөх
әктылымадна.
Хон дыпина каши
пеләнтапсайн,
Нөпса ехтәл, хун шек
дәты дытлайм...

Роман Ругин

Ханты ясанг
(Хантыйское слово)
№15 (3675), 07.08.2025

Соучредители
Дума, Правительство
Ханты-Мансийского
автономного округа – Югры

Издатель
Департамент внутренней
политики
ХМАО-Югры

Редакция
Главный редактор –
Алексеева Н.Г.
Телефон (3467) 33-17-52 (д.500)

Заместитель главного
редактора – Рагимова Н.В.
Телефон (3467) 33-17-52 (д.502)

Ответственный секретарь –
Вах Н.И.
Телефон (3467) 33-17-52 (д.503)

Адрес редакции и издателя:
628011, г. Ханты-Мансийск,
ул. Комсомольская, 31
тел./факс (3467) 33-17-52 (д.510)

E-mail: gazeta@khanty-yasang.ru
Газета размещена на сайте
www.khanty-yasang.ru

Отпечатано:
ООО «Печатный Мир г. Сургут»,
ул. Маяковского, 14.

Индексы 04393, 54393
Тираж 2166 экз.
Заказ 3260
Цена свободная

Газета
зарегистрирована
Управлением Федеральной
службы по надзору в
сфере связи,
информационных технологий
и массовых коммуникаций по

Тюменской области,
ХМАО-Югре и ЯНАО.

12+

Свидетельство о регистрации
ПИ №ТУ 72-00796
от 23 января 2013 г.

Мнение авторов публикаций
не обязательно отражает
точку зрения редакции.